

ואם אמנם המסקנה הזאת (על שיכותו של "H" ל-"Pg") כשהיא לעצמה יכולה לערער את יסודותיה של השיטה המודרנית, אולם ערכה יגדל יותר בחקירותינו הבאות על היחס של יחזקאל לפרקי ת"כ אשר בתורה.
נדבר קודם כל

על היחס שבין יחזקאל ובין ס' הקדושה (פרק ד')

מעולם לא קרה כדבר הזה שאנשי מדע יערערו על עובדה בולטת ונראית לעינים כעובדה הזאת, שיחזקאל השתמש בס' הקדושה ושם' הקדושה קדם בהכרח, כתוצאה מזאת, ליחזקאל. קלוסטרמן היה הראשון שהוכיח את הדבר הזה בראיות ברורות במאסף הלותרי 1877 (המאמר הזה נדפס אח"כ שנית ב-Pentateuch של קלוסטרמן 1893). אחר כך הרציתי גם אני, מבלי לקרא את דברי קלוסטרמן, את העובדה הזאת במאסף Magazin 1879 s. 210 והבאתי ראיות חזקות ונאמנות לרברי; ואני מוצא שצדק דילמאן באמרו, כי הדעה, שיחזקאל קדם לס' הקדושה, היא דעה נלונה ומסולפת הבנויה על יסודות של בקרת שוא" (El3 s. 583). אני רוצה עתה לחבר כאן את ראיותי אל ראיותיו של קלוסטרמן, להוסיף עליהן הוכחות חדשות ולערך את כל החמר הזה למען יוכל להפיר (אשתמש פעם בכטויו של היטציג) ארצה אפילו שור רב כח ואון.

יחזקאל משתמש עפ"ר בפרק כ"ז שבויקרא, גם ביעודי הטוב והאשר וגם ביעודי התוכחה והענש; וממשמעותם של דברי הנביא נכר בוודאות גמורה, שהפרק הזה מהתורה היה לנגד עיניו. נרמז בראשונה את היעודים לעתיד אשר ביחזקאל ל"ד, מ"ז אל היעודים אשר בויקרא כ"ז, ד'.

י ח ז ק א ל	ו י ק ר א
<p>„זכרתי להם ברית שלום והשכתי חיה רעה מן הארץ“ (ל"ד, כ"ה)</p> <p>„וישבו כמדבר לבטח“ (ל"ד, כ"ה)</p> <p>„וזהו על ארמתם לבטח“ (שם, כ"ז)</p> <p>„והורדתי הגשם בעתו“ (שם, כ"ז)</p>	<p>„ונתתי שלום בארץ... והשכתי חיה רעה מן הארץ“ (כ"ז, ו')</p> <p>„וישבתם כטח בארצכם“ (כ"ז, ה')</p> <p>„ונתתי גשמיכם בעתם“ (כ"ז, ד')</p>

אותם לזאת) את ס' הקדושה גופא למחברים אחדים, יען כי ויקרא י"ח מכיל בתוכו את אותם החקים אשר בויקרא כ"ז; ויקרא י"ט, ל' מובא מלה במלה בויקרא כ"ז, ב'; ויקרא י"ט, ט' ואילך— כמעט מלה במלה בויקרא כ"ג, כ"ב. ובאפן כזה שבו המבקרים האלה כשלום אל "השערת הקמעים"¹¹ הישנה—הפראית".

ז י ק ר א

„ונתנה הארץ יכולה ועין השדה יתן פריו“
(כ"ו, ד')

„ואשבור ממות עלכם“ (כ"ו, י"ג)

„מהיות להם עבדים“ (כ"ו, י"ג)

„והייתי לכם לאלקים... אני ד'“ (כ"ו,
י"ב-י"ג)

„ושכבתם ואין מהריר“ (כ"ו, ד') א

„ופניתי אליכם והרכיבתי אתכם“ (כ"ו, ט')

י ה ז ק א ל

„ונתן עין השדה את פריו והארץ תתן
יכולה“ (שם, כ"ז).

„בשכרי את ממות עלם“ (שם כ"ז)

„והצלתים מיד העובדים בהם“ (שם, כ"ז)

„ואני ד' אהיה להם לאלקים—אני ד'
(שם, כ"ד)

„וישבו לבטח ואין מהריר“ (שם, כ"ח)

„ופניתי אליכם והרכיבתי“ (ל"ו, ט')

אנחנו רואים באופן ברור, כי יחזקאל סגר את היעודים אשר בויקרא אל הצאן, אשר להן מדמה הנביא את ישראל. ולכן הוא מתחיל ב"והשבתי חיה רעה מן הארץ", מפני שהיעוד הזה הוא החשוב ביותר לגבי צאן, מה שאין כן בויקרא ששם הוא כתוב אחרי יעודים אחרים. תחת "וישבתם לבטח בארצכם" כותב יחזקאל "וישבו במדבר לבטח" — מה שמתאים יותר לצאן; ואולם אחר כך הוא חוזר ואומר: "והיו על אדמתם לבטח", "וישבו לבטח" (ל"ד, כ"ז). את משל הצאן עוזב הנביא בסוף הפרק — כפסוק: "בשכרי את ממות עלם" (ל"ד, כ"ז). — הדבר הזה, שיחזקאל שאל מלים ודבורים ממקורות התורה, יתבלט עוד יותר אם נשים לב לזאת, שגם בטויים אחרים הכתובים שם לוקחו מספרים אחרים שהיו לפניו; נדמה:

ספרים אחרים

„וכרתי להם ברית“ (הושע ב', כ')

„את בריתי שלום“ (במדבר כ"ה, י"ב)

„לבו יהיו“ (במדבר י"ד, ג')

„ולא אתן אתכם עוד חרפה בגוים“

(יואל ב', י"ט)

י ה ז ק א ל

„וכרתי להם ברית“ (ל"ד, כ"ה)

„ברית שלום“ (שם)

„ולא תהיינה עוד לבז“ (ל"ד, כ"א);

דמה לפס' כ"ח)

„ולא ישאו עוד כלמת הגוים“ (ל"ד,

כ"ט; דמה לל"ו, ל')

הדוגמאות שהבאנו כאן מראים אותנו, כי צריך להניח, שיחזקאל השתמש (כפרק הזה) בטויים וכאפני דבור ממקורות אחרים ולא—ס' הקדושה, שאין לבצוא בו שום סמנים שיעידו על לקיחה מספרים אחרים.

א) גם הפתיחה לפרשת הברכות הוכחה כיחזקאל אגב גררא בפרק אחר. לפי דברי יחזקאל כ', י"ט אמר הקב"ה לישראל במדבר: „בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם“ (דמה לפסוק כ"א ול"ח, ט') כמו שכחוב בויקרא כ"ו, ג': „אם בחקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם“.

יחזקאל השתמש ביעודי הענש והתוכחה יותר מאשר ביעודי הברכה והאשר אשר בויקרא כ"ו; במקומות רבים בספרו הם מובאים כמעט מלה במלה. נציג אלה מול אלה את הפסוקים הכאים:

יחזקאל

„הנני שוכר מטה לחם. ואכלו להם
במשקל” (ד', ט"ז; ה', ט"ז; י"ד, י"ג)
„ונמקו בעונם” (ב', י"ז ועוד)
„תורה לרוח וחרב אריק אחריהם”
(ה', כ', י"ב)
„וחיה רעה ושכלוך”² (ה', י"ז; דמה
ל"ד, ט"ו)
„אני מביא עליכם חרב” (ל"ג, ב'; י"ד,
י"ז; ה', י"ז; ו', א')
„ואבדתי כמותיכם ונשמו מוכחותיכם
ונשכרו חמניכם... ונתתי את פגרי...
לפני גלוליהם” (ז', ג'—ה')
„הערים תחרבנה והכמות תישמנה” (ו', ד')
„חרב תעבור בארץ” (י"ד, י"ז)
„מעלו אשר מעל בי” (י"ז, כ')
„יען וביען” (י"ג, י')
„וחקותי מאסו” (כ', כ"ד)
„ונתתי את הארץ שממה” (ל"ג, כ"ח;
דמה ל"ה, ד')
„ונשבת גאון עזה”³—(ל"ג, כ"ח; כ"ד, כ"א)
„מארצות אויביהם” (ל"ט, כ"ז)
„הפר את בריתי” (י"ז, ט"ז)

ויקרא כ"ו

„בשברי לכם מטה... והשיבו להמכם
במשקל” (כ"ו, כ"ו)
„ימקו בעונם” (שם, ל"ט)
„אזרה כנויים והריקותי אחריכם חרב”
(שם, ל"ג)
„חית השדה ושכלה אתכם” (שם, כ"ב)
„והבאתי עליכם חרב” (שם, כ"ה)
„והשמנתי את כמותיכם והכרתי את
חמניכם ונתתי את פגריכם על פגרי
גלוליהם”⁴ (ל')
„ונתתי את עריכם חרבה והשימותי את
מקדשיכם”⁵ (ל"א)
„וחרב לא תעבור בארצכם” (שם, ו')
„במעלם אשר מעלו בי” (מ')
„יען וביען” (כ"ו, ט"ג)
„ואם בחוקותי תמאסו” (ט"ו)
„והיתה ארצכם שממה ועריכם יהיו
חרבה” (ל"ג)
„ושברתי את גאון עוזכם” (י"ט)
„בארצות אויביכם” (כ"ו, ל"ט)
„להפרכם את בריתי” (ט"ו)

א קלוסטרמאן (Pent. s. 381) רוצה לתקן ולקרא גם כאן „על פני” תחת „על פגרי”. אולם הוראתו של „פגר” בארמית היא: הרס „ופגריכם על פגרי גלוליהם” (כלומר, נבלותיהם על מפלת אליליהם) הוא „לשון נופל על לשון” מוצלח והנוסח אשר בתורה הוא הנוסח האמתי והנכון. אפשר שבזמנו של יחזקאל חדלו להשתמש במלה „פגר” במונח: „עיי מפלה” ולכן שנה קצת את הכסוי אשר בתורה.

ב) התורה מסמנת במלה „כמות” לא את „מקדשי ה'”, כי אם — את בתי האלילים ולכן כתובה כאן המלה: „מקדשיכם”. עין בספרו של בודיסין: הוא לומד „ממקדשיכם” בלשון רבים, שרכו הפולחן שרם נתגשם או בחיים (דמה לתהלים ע"ג, י"ז; ס"ח, ל"ו; ל"חזקאל כ"א, ד').

ג) בודיסין (Eint. in A. T. s. 192) מעיר: יחזקאל הלוי בס' הקדושה ומשפע ממנו:

קְלוֹסְטְרֵמָאן (Pent. s. 380) מפנה את לבנו ביחוד אל העובדה הזאת: הנאום השני של יחזקאל (י, ב') לבוש צורה של נבואת תוכחה ופורענות על הרי ישראל ועל העמקים והגיאיות, ששם היו מקומות לעבודת אלילים וגלולים, באותה עתה שויקרא כ"ו נאמר לישראל, ואם אנחנו מוצאים ביחזקאל את אותם הבטויים והדבורים הכתובים בויקרא כ"ו, בטויים שלוקחו לכתחלה לשם אמירה לאנשים, לבני ישראל, ושהיו טעונים עבוד ושנוי למען יוכל הנביא להשתמש בהם בנאום הנבואה שלו אל ההרים ואל הגיאיות — הרי מכאן ראייה, שיחזקאל חקה את סגנונו של ויקרא כ"ו ושכתב-השפעתו של הפרק הנ"ל עליו קבע למפרע את בררת הבטויים והמליצות, אף-על-פי שאפיה של מחשבתו העצמית היה צריך לאפני-דבור חדשים.

אולם לא רק ויקרא כ"ו, אלא כל ספר הקדושה נחרת בזכרונו של יחזקאל ואין לך פרק בספר הנ"ל שלא הובאו ממנו מליצות ודבורים רבים כנבואותיו של הנביא הנ"ל. מפרק י"ז בויקרא לקח יחזקאל את הבטויים האלה:

יחזקאל	ויקרא י"ז
איש איש מבית ישראל אשר יעלה (י"ד, ד')	איש איש מבית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה ^(א) (ח')
איש איש מבית ישראל ומהגר אשר יגור בישראל (י"ד, ז')	ונחתי פני בנפש — והכרתי אותה מקרב עמה (י'; דמה לכ', ו')
ונחתי פני באיש ההוא ^(ב) — והכרתיו מתוך ^(ג) עמי (י"ד, ח')	„ושפך את דמו וכסהו בעפר“ (י"ג)
„לא שפכתהו על הארץ לכסות עליו עפר“ (כ"ד, ז' ד')	

הוא חלק ופרק לשני יעודי ענש מיוחדים (ה, י"ז; יד, י"ג, ט"ו) את דברי התוכחה אשר בס' הקדושה (כס' הקדושה הם קשורים איש אל רעהו ותלויים — לפי הרעיון — זה בזה) על דבר השלחת חית השדה (יחזקאל מכאר: „חיה רעה“) והשמדת בהמתם.

(א) כל אחד ואחד יראה ויוכח על נקלה, כי החק אשר כאן הוא המקור ויחזקאל שאל ממנו, יען כי „אשר יעלה“ הוא מונח רגיל ושכיח בתורת הקרבנות; כך יש צורך להבליט ולהדגיש בחק, כי גם הגר וגם האזרח מחויבים לשמר ולקיים את החק; אולם דבר זה איננו מן הענין בנאום-נבואה ואפשר לבארו רק בתור בת-דקולו של החק.

(ב) גם המלים: „והשימותיהו לאות ולמשלים“, הכתובות בין שני המשפטים המובאים כאן, שאולות הן מדברים כיה, ל"ו („והיית לשמה, למשל ולשינה“); ומכאן ראייה, כי אין לחפש את המקורות והאורגינליות ביחזקאל.

(ג) יחזקאל כותב „מתוך“ תחת „מקרב“ אשר בויקרא י"ז (ראה קלוסטרמן עמ' שצ"ג).
 (ד) הנביא יחזקאל מזכיר בספרו את מצות „כסוי הדם“ ורואה אותה כחק הזמני ביחסים שבין האדם לחיה, שהרוצחים היו צריכים להשתמש בו לכהפ"ח. בשפכם דמי אדם. וגם כאן ברור ומחזור הדבר, שהמצוה הנ"ל היתה לנגד עיני יחזקאל או היתה שמורה בזכרונו.

בקרננו הלאה בספר הקדושה, כפרק י"ח זכפרק כ' המקביל לו, נמצא

ונראה, כי יחזקאל השתמש הרכה מאד בשני הפרקים הנ"ל:

יחזקאל

את הקותי ואת משפטי 12).. אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם (כ, י"א; דמה
פסוקים: י"ג וכ"א)

זמה עשו בתוכך (כ"ב, ט'
וזאת אשת רעהו (לא) טמא (י"ח, ו'; י"א;
דמה לכ"ב, י"א)

ואל אשה נדה לא יקרב (י"ח, ו'; דמה
לכ"ב, י')

את מקדשי טמאת (ה; י"א)
ערות אב גלה כך (כ"ב, י')

ואיש את כלתו טמא (כ"ב, י"א)

ואיש את אחותו בת אביו ענה (כ"ב, י"א)

ונתתי את פני בהם — בשומי את פני
בהם (ט"ו, ז')

ושפמתיך משפטי נואפות (ט"ו, ל"ח—ט'
ורגמו אותך כאבן } דמה לכ"ג,
(ט"ה, י"ז)

מות יומת דמיו בו יהיה (י"ח, י"ג)
גלה ערוה (ט"ו, ל"ו ואל"ף; כ"ג, י'; י"ח, כ"ט)

גם חקי הקדושה, שנאמרו כקצור בויקרא י"ט, היו לנגד עיני הנביא יחזקאל,

יחזקאל

ולא בא כפי בשר פגול^ב (ד', י"ד)
עשק עושק, גזל גזל (י"ח, י"ח) (כ"ב, כ"ט)

א) ויען כי רוב המקומות בספרו מתאר יחזקאל את מצב הדברים באפן כזה : או שבני ישראל היו שומרים ומקימים את החקים או שהיו מפרים אותם ועוברים עליהם, לכן אי אפשר להגיד, שהחוקק שאב מיוקאל; ונכון יותר להגיד, שיוקאל הסתמך על החק.

ב) יש מבקרים המחליטים ואומרים, כי המלה "פגול" נוצרה בתקופה מאוחרת; אולם הלוי סוחר את הדבר הנ"ל (Rech. bibliques II 257) ומוכיח, כי התאר: Paglu והפעל: puggulu היו מצויים ושכיחים בשפה האשורית.

ויקרא י"ח וכ'

את הקותי ואת משפטי אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם (י"ח, ה')

ולא תהיה זמה בתוככם (כ', י"ד)
לטמאה בה (י"ח, כ'); אשר ינאף את
אשת רעהו (כ', י')

ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב
(י"ח, י"ט)

למען טמא את מקדשי (כ', ג')
ערות אביך—לא תגלה (י"ח, י"ז; דמה
לכ', י"א)

ערות כלתך לא תגלה (י"ח, ט"ו; דמה
לכ', י"ב)

ערות אחותך בת אביך (י"ח, ט'; דמה
לכ', י"ז)

ושמתי אני את פני — ונתתי את פני
(כ', ה'; ז')

מות יומת הנואף והנואפת (כ', י')
כאבן ירגמו אותם (כ', כ"ז)

מות יומת — דמיו בו (כ', ט')
הבטוי הזה מצוי מאד בפרקים: י"ח וכ"א)

גם חקי הקדושה, שנאמרו כקצור בויקרא י"ט, היו לנגד עיני הנביא יחזקאל,
כמו שנראה מהפסוקים המובאים כאן:

ויקרא י"ט

פגול הוא לא ירצה (י"ט, ז'; דמה לז', י"ח)
לא תעשוק — ולא הגזל (י"ט, י"ג)

ויקרא י"ט

ולפני עור לא חתן מכשול (י"ט, י"ד)
 לא תלך רכיף בעמך (י"ט, ט"ז)
 לא תאכלו על הדם (י"ט, כ"ו)
 כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר (י"ט, כ"ד) (במדבר ט"ו, כ"ט)
 מאזני צדק—איפת צדק וחון צדק
 יהיה לכם (י"ט, כ"ו)
 אל תפנו אל האלילים (י"ט, ד')
 לא תעמד על דם רעך (י"ט, ט"ז)
 במשורה (י"ט, כ"ה)

יחזקאל

ונתתי מכשול לפניך (ג, כ')
 אנשי רכיף היו בך (כ"ב, ט')
 על הדם תאכלו (כ"ג, כ"ה)
 הגרים—והיו לכם כאזרח בבני ישראל
 (מ"ו, כ"ב)
 מאזני צדק ואיפת צדק ובת צדק^א יהו
 לכם (מ"ה, י')
 ועיניכם תשאו אל גליליכם (כ"ג, כ"ה);
 י"ח, י"ב)
 עמדתם על חרככם (כ"ג, כ"ו)
 במשורה (ד, י"א)

יחזקאל לקח הרבה דברים גם מחקי הכהנים והקרבנות אשר בויקרא כ"א וכ"ב, אעפ"י שבמקומות אחדים דבריו סותרים את דברי התורה בעצם הענין^ב; נדמה את הפסוקים האלה איש לרעהו:

ויקרא כ"א; כ"ב

לנפש לא יטמא בעמיו כי אם — לאמו
 ולאביו לכנו ולכתו ולאחיו ולאחותו—
 אשר לא היתה לאישה יטמא (כ"א, א"ג)
 את ראשו לא יפרע (כ"א, י')
 אלמנה וגרושה — לא יקח, כי אם בתולה
 (כ"א, י"ד)
 וינזרו מקדשי (כ"ב, כ')
 נבלה וזרפה לא יאכל (כ"ב, ח')

יחזקאל

אל מת אדם^ג לא יבא לטמאה, כי אם
 לאב ולאם ולבן ולבת לאח ולאחות
 אשר לא היתה לאיש יטמאו (מ"ד, כ"ה)
 ופרע לא ישלחו (מ"ד, כ')
 אלמנה וגרושה לא יקחו—כי אם בתולות
 (מ"ד, כ"ב)
 וינזרו מאחרי (י"ד, ז')
 נבלה^ד וזרפה—לא יאכלו הכהנים
 (מ"ד, כ"א; דמה ל"ד, י"ד)
 ויחללו את שם קדשי (כ"ג, כ'); דמה
 לפסוקים: כ"א, כ"ב וכ"ג; כ, כ"ט.

א) תחת המלה "היו", שחללו להשתמש בה בזמנו, כותב יחזקאל — "בת" ובכ"ז נשתמרה אצלו, בענין הקרבנות, המדה "היו" אשר בתורה.
 ב) השנויים וההבדלים האלה יכולים רק לסתור את ההנחה של גרף ואחרים, כי יחזקאל חבר את ספר הקדושה¹³; אולם אין להביא מהם ראיה קלה שבקלות לזאת, שחקי התורה לא היו לנגד עיניו.
 ג) יחזקאל מכאר את מונח"החקים "לנפש" שבווקרא במלים: "אל מת אדם". ועוד:
 יחזקאל שאר את הבטוי "אל מת—לא יבוא" מתורת הניזור אשר בנמדבר ו', ו'.
 ד) יחזקאל מסכים כאן עם ס' הקדושה ולא עם דברים י"ד, כ"א ולא עם שמות כ"ב, ל'.

דמה את יחזקאל מ"ה, כ"א, כ"ה^א) לחקי החנים אשר בויקרא כ"ג. עקבותיו של פרק כ"ד שבויקרא אינם נכרים כלל ביחזקאל; אולם, לעמת זה, השתמש יחזקאל הרבה בפרקים: כ"ה-כ"ו, ב' שבויקרא:

יחזקאל

והיתה לו עד שנת הדרור... (מ"ו, י"ז)
ואיש לא יונה (י"ח, ז'; דמה לפסוקים:
י"ב זמ"ז ולפרק מ"ז, י"ח)
בנשך לא יתן ותרביח לא יקח—י"ח,
ח' (י"ג; י"ז; פרק כ"ב, י"ב)
ובחזקה^ב רדיתם אותם וכפרך (פ"ד, ד')
כי המוכר אל הממכר לא ישוב (ז', י"ג)
אחיך אנשי גאולתך (י"א, ט"ו)
משכיתו (ח', י"ב)
טמאו את מקדשי—זאת שבתותי חללו
(כ"ג, פ"ח)

ויקרא

... וקראתם דרור (כ"ה, י')
אל הונו איש וגו' (כ"ה, י"ד)
לא תקח מאתו נשך ותרביח (כ"ה, ל"ו);
דמה לפסוק (ל"ז)
לא תרדה בו בפרך (כ"ה, מ"ו); דמה
לפסוק ג"ג)
תשובו איש אל אחותו, וכי תמכרו
ממכר (כ"ה, י"ג, י"ד)
אחד מאחיו יגאלנו (כ"ה, מ"ח)
משכית (כ"ו, א')
את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו
(כ"ו, ב')

גם שמות ל"א, י"ג, השיך, לפי דברי הבקרת המודרנית, לספר הקדושה, מובא כמעט מלה במלה ביחזקאל; עין לעיל בעמוד י"ח, בהערה א'.
אמנם יש רשות למבקרי התורה החרשים לתרץ את הקושיה ולהגיד, כי הם לחקים אחרים הדומים לחקי התורה, שיחזקאל שאב אותם ממסרת שב"ע פ שהיתה ידועה ומפורסמת בחוגי הכהנים; אולם אין מקום לתרוץ הנ"ל כאותם הענינים, שיחזקאל מסכים כאפן בולט ונראה לעינים, במשמעותם של המלים, לספר הקדושה או שהוא משתמש במשמעותו של החק וקושרו לאיזה רעיון אחר (למשל, יחזקאל י"ד, ד'; י"ד, ז'; כ', ל"ז; כ"ד, ז'; ל"ד, ד'). והנה דבר השתמשותו של יחזקאל בכטויים ובאפני-דבור שאולים מויקרא כ"ו! הלא את המליצות האלה אפשר היה לשאב רק מספר כתוב שהיה מונח לפניו.—אנחנו כבר הראינו לרעת, שיחס הפוך, כלומר, שספר הקדושה השתמש ביחזקאל, הוא דבר שאינו מתקבל על הדעת כלל. ואם פרק הסיום, ויקרא כ"ו, היה ככתובים והיה לנגד עיני הנביא, נמצאנו למדים, שגם כל קבץ החקים, שהפרק הנ"ל משמש לו סיום, היה כתוב על ספר. הדברים

א) ואם יחזקאל כ', כ"ח משתמש במלים "עץ עבות" אשר בויקרא כ"ג, מ' ולא "בעץ רענן" שבס' משנה התורה—הרי מכאן ראיה ברורה, שתורת החנים אשר בויקרא היתה לנגד עיניו.
ב) המלה "ובחזקה" מבארת כאן את המלה העתיקה ב"פרך".

המוכאים ביחזקאל מקודם אפוא לא במסרת שבעל פה אלא בתורה שכתב; ולפיכך אי-אפשר להגיד בשום אופן, שם' הקדושה נוצר אחר גלות בבל. אולם לא רק ס' הקדושה נמצא ביחס כזה אל יחזקאל; חקירה מפורטת תראנו, שגם ס' תורת כהנים, שאליבא דבית מדרשה של הבקרת החדשה נוצר בתקופה שאחר גלות בבל, היה מונח כבר בכל הקפו לנגד עיני הנביא יחזקאל. אנתנו נביא כאן את כל הפסוקים והמלים השייכים לחלקים שונים של תורת כהנים והנמצאים גם ביחזקאל.

יחזקאל והחלקים האחרים של ת"כ.

(פרק ה')

הרבה דברים, הכתובים בחלקים שונים של התורה ושמיחמים אותם (מכלי שים לב לס' הקדושה) לס' תורת כהנים, נמצאים כמותם גם ביחזקאל; הדברים האלה הם רבים מאד במספרם ואי-אפשר להעלות על הדעת, שהדברים האלה נאמרו במקרה גם בתורה וגם ביחזקאל; אלא אנתנו מכרחים להגיד שהאחד חשתמש בדברי חברו. נשים לב אל הפסוקים האלה:

יחזקאל	תורת כהנים
רקיע (א, כ"ב)	רקיע ^(א) (בראשית א, ו')
כל נפש חיה אשר ישרץ ^(ב) (מ"ז, ט')	כל נפש חיה—אשר שרצו (בראשית א, כ"א)
למינה— כדגת הים (מ"ז, י"א)	למינה— כדגת הים (בראש' א, כ"ה ואילך)
דמות כמראה אדם (א, כ"ו)	אדם— כדמותנו (בראשית א, כ"ו)
לחית הארץ ולעוף השמים נתתיך לאכלה (כ"ט, ח'; דמה ל"ג, כ"ו; ל"ד, ה'; ל"ט, ד')	ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים לאכלה (בראשית א, ו')
מיום הבראך (כ"ח, ט"ו)	כיום הבראם (בראש' ה, כ')
מלאו את הארץ חמם (ח, י"ז; דמה ל"ז, כ"ג)	ותמלא הארץ חמם (בראש' ו, י"א)
והקימותי אני את בריתי אתך (ט"ז, ס"ב)	והקימותי את בריתי אתך (בראש' ו, י"ח)
כל צפור, כל כנף (י"ז, כ"ג)	כל צפור, כל כנף (בראש' ז, י"ד)

(א) הלוי (Rech. bibl. II 250 ff) הוכיח בראיות חותכות, בנגוד לקורניל, את זהותם של "רקיע" אשר ביחזקאל ו"רקיע" אשר בבראשית.
 (ב) הבטויים: "נפש חיה" ו"שרץ" הם, לפי דברי המבקרים, מסגולתו של ס' ת"כ; הבטוי "אשר ישרץ", שאינו מתאים במין ל"נפש חיה", מתכוון ל"שרץ נפש חיה" אשר בבראשית א, כ.